LiteratUral

LiteratUral

Redigit

János Pusztay

XIII soome-ugri kirjanike kongressi auks

50 KAUNIMAT UNGARI LUULETUST

(ANTOLOOGIA)

Koostaja:

BALÁZS FŰZFA

Nemzetek Háza – Collegium Fenno-Ugricum
Badacsonytördemic

2015

HU ISSN 2061-182X

ISBN 978-963-9876-87-3

Nemzetek Háza– CFU

© Fűzfa Balázs
© Pusztay János
© NH – Collegium Fenno-Ugricum

OOK-Press Kft.
Veszprém

SISUKORD

PANNONIUS, JANUS: Pannoonia kiituseks 7
BALASSI, BÁLINT: Anna juba vaikust 8
CSOKONAI, VITÉZ MIHÁLY: Lootusele 9
BERZSENYI, DÁNIEL: Saabuv talv 12
BERZSENYI, DÁNIEL: Katkend kirjast sõbratarile 13
KÖLCSEY, FERENC: Ungari hümn 14
VÖRÖSMARTY, MIHÁLY: Eessõna 17
VÖRÖSMARTY, MIHÁLY: Vana mustlane 19
PETŐFI, SÁNDOR: XIX sajandi luuletajad 22
PETŐFI, SÁNDOR: Septembri lõpul 24
ARANY, JÁNOS: Szondi kaks kannupoissi 25
ARANY, JÁNOS: Lõpuni 28
VAJDA, JÁNOS: Kakskümmend aastat hiljem 30
ADY, ENDRE: Vankrisõit öös 31
ADY, ENDRE: Hoian kinni su silmadest 32
BABITS, MIHÁLY: Õhtune küsimus 33
BABITS, MIHÁLY: Joona palve 35
KARINTHY, FRIGYES: Eessõna 36
KOSZTOLÁNYI, DEZSŐ: Koidikujoobumus 39
KOSZTOLÁNYI, DEZSŐ: Hauakõne 44
TÓTH, ÁRPÁD: Õhtueha kiirtepärg 46
JUHÁSZ, GYULA: Igavene Anna 47
DSIDA, JENŐ: Suurreede 48
REMÉNYIK, SÁNDOR: Sõna 49
JÓZSEF, ATTILA: Ood 50
JÓZSEF, ATTILA: Teadvus 54
RADNÓTI MIKLÓS: Ei mälestus, ei võluvägi 58
RADNÓTI, MIKLÓS: Kiri naisele 59
SZABÓ, LŐRINC: Kõik mittemillegi eest 61
PILINSZKY, JÁNOS: Apokrüüf 63
PILINSZKY, JÁNOS: Nelik 67
NAGY, ÁGNES NEMES: Janu 68
NAGY, LÁSZLÓ: Tuli 69
NAGY, LÁSZLÓ: Kes viib Armastuse 70

ILLYÉS, GYULA: Bartók 71
ÁPRILY, LAJOS: Hulkur mõtleb surmale 75
JÉKELY, ZOLTÁN: Uuele aastatuhandele 77
SZILÁGYI, DOMOKOS: Mäed, puud, rohukõrred 78
KORMOS, ISTVÁN: Valge lill 81
WEÖRES, SÁNDOR: Haldjas 82
WEÖRES, SÁNDOR: Valse triste 83
JUHÁSZ, FERENC: Õhtupalve 84
KÁNYÁDI, SÁNDOR: Keegi kõnnib puude ladvus 86
ORBÁN, OTTÓ: Vanitatum vanitas 87
ORAVECZ, IMRE: Sobiv päev 89
TANDORI, DEZSŐ: Repliik Hamletile 91
PETRI, GYÖRGY: Õnge otsa torgatud, Issand 92
TOLNAI, OTTÓ: pilinszky novi-sadis 93
KOVÁCS, ANDRÁS FERENC: Lüüriline epiloog Babitsile 96
PARTI NAGY, LAJOS: Mälestussammas 99

Janus Pannonius (1434-1472)

PANNOONIA KIITUSEKS

Seni Itaalia pinnal kasvasid raamatud vaid,
nüüd Pannooniamaal sünnib ilusaim laul.
Kõrgeks nad kiidavad mind, uhkust mu kodu võib
tunda,
ülevam üha mu hing, mu pärast kuulus see maa!

tõlkinud Kairi Mesipuu

Bálint Balassi (1554–1594)

ANNA JUBA VAIKUST

Anna juba vaikust, anna hingerahu, taevane Taat,
maapaos on mu meel ja süda juba küllalt vaevelda
saand.

Juba kaua aega januselt mu hing on pääsmist oodand,
hoia, kaitse teda, ära vihasena hukka saada.

Oled teinud suurt tööd: minu lunastuseks suri Su
Poeg,
kelle pärast nüüdki minu tarbed täita oleks Sul aeg.

Sinu arm on suur ja kõik mu patud üle kaaluda võib,
Sinu arm ei lõpe, aga pattu tehes alla ma käin.

Heaolu lõppemist, rikkuse kadumist kas tunneb see?
Kes mind, Su teenrit nii kui muiste teisigi ärataks
veel?

Ma kahtlema ei pea. Mul tuleb loota head Su sõna
toel!
Sa annad armuga, mis lahkelt lubad sa, kui seda loen.

Tee lahti ometi pühade pihkude õnnis riiv ja
anna mu elule, närusele peale jälle tiivad.

Lennates kiidan Sind, elades teenin Sind, pattu ei tee,
Su kannul kulgen ma ja suren mureta, kui lõpeb tee.

tõlkinud Sander Liivak

Vitéz Mihály Csokonai (1773-1805)

LOOTUSELE

Taevane nähtus,
    Maisega mängiv,
Jumalik nähtuv,
    Lootus, mu ängiv!
Endale loonud
    Õnnetus tujus,
Ingliks kui toodud,
    Palvete kujund.
Mida mul mesiselt lubad?
    Naerad mu üle.
Soovid ei täitu, tean juba.
    Miks siis nii ütled?
Tunne siis mõnu!
    Ergutus kestis,
Uskusin sõnu.
    Nagunii petsid.

Aias nartsisse
    Kasvama pistsid,
Viljapuid sisse
    Ojana kastsid.
Õitega mulle
    Kevade täitsid,
Taevaste tulle
    Õnne mus läitsid.
Igal mu hommikul mõtted
    Linnuna nagu
Lendasid õhinal, tõttel
    Rooside manu.

Ainus, mis lahtist
    Südant mul vaevas:
Lillat ma tahtsin!
    Andiski taevas.

Varsti ent roosid
    Närtsisid ära,
Viljapuud koos siis
    Kuivasid pärast.
Talvel sai karmiks
    Kevade õrnus,
Maailm mu tarvis
    Varises põrmu.

Kuis sa vaid Lilla
    Jätaksid mulle,
Kaebus et poleks nüüd millal
    Laulud need sulle.
Emmates teda
    Unustan viha,
Pärlikeed seda
    Ei ma siis ihkaks.

Jäta mind, Lootus,
    Rahule hoopis,
Tapab mind sootuks
    Karmus su moodi.
Tunnen vaid vaeva,
    Jõud jätab maha,
Hing ihkab taeva,
    Keha ent mullasse tahab.
Luht pole ilus,
    Põlenud palud,
Päikegi vilu,
    Tühjad on salud.

Laulude sillad,
    Unelma kütked,
Soovid ja Lilla –
    Hüvasti ütlen!

tõlkinud Arvo Valton

Dániel Berzsenyi (1776-1836)

SAABUB TALV

Me salu närbumas, seal ehted langemas,
Ta pöetud pöösais koltund lehti heliseb.
Kaob roosilabürint ja balsamiini
Lõhnades Sefiir ei puhu.

Sümfoonia ei kõla lehtlates,
Ei turteltuvi häälitse, kesk pajusid
Ei lõhna ojaäärne kannikeste org,
Padrik varjab vetepeeglit.

Nüüd pimedus nii tumm mäenõlval mossitab
Ja pajuvõsas ükski oks ei naerata.
Veel hiljuti siit kostis rõõmulauluviis,
Nüüd kõik surnud on ja nukker.

Oo aeg, mis kiireil tiivul ära lendamas!
Ta loodu hõljub hävivatel tiibadel!
Kõik näiline on vaid, kõik taevakupli all
Kõduneb kui väike lõosilm.

Veel minu pärja pungad vaikselt õitsevad,
Mind hülgab kaunis kevad: vaevalt jõudsid siin
Mu huuled maitsta pisut tema nektarit,
Puudutada õrnu õisi.

Mind hülgab aeg, ta eal ei tule tagasi,
Ei suuda enam kaasa tuua kevadet!
Ei enam lumma minu silmi suletuid
Kauni Lolla mustad kulmud.

tõlkinud Arvo Valton

Dániel Berzsenyi (1776-1836)

KATKEND KIRJAST SÕBRATARILE

Ära küsi, sõbratar, kuis veedan aegu,
Millest tunnen mõnu siis, kui sind ei ole!
Armastatu kadunud on minul praegu.
Olen üksik, kuna sind mu juues pole.

Jälgin õhtul viinamarja koristamist,
Lasen töölistel siis koju ära minna.
Vaevalt kuulen piduliste rõõmustamist,
Süütan lõkke vana pähklipuu all sinna.

Ennast tekki mähin, käte peale toetun,
Tuleleegi mängu vaatan üksisilmi,
Kujutluste taevalikku ilma poetun,
Elan unelmhetki vaimus nagu ilmsi.

Putukate sügisnukrad häälitsused
Hinges mitmeid tundeid äratavad-loovad,
Mälu ootamatud tiivasirutused
Kaduma läind rõõmu tagasi mul toovad.

Olen süngestunud – see on pilt mu elust,
Rõõmu maskil pole enam kohta elus,
Ainult kaks on jäänud sõpru minu ellu:
Sädemena kustuv armastuse hellus
Ning veel minu laulu kurbus, raskemeelsus.

tõlkinud Arvo Valton

Ferenc Kölcsey (1790-1838)

UNGARI HÜMN

Jumal, lase madjareid
Rõõmu, rikkust maitsta,
Võtku võimas käsi neid
Vaenlaste eest kaitsta;
Keda muistsest muljuti,
Anna neile rammu:
Rahvas tulevikugi
Lunastand ju ammu!

Oled esiisad toond
Sa Kárpáti mäele,
Siin sa oled kodu loond
Bendegúzi väele,
Ja kus vete kohinaid
Kandub Dunalt, Tiszalt,
Seal Arpádi pojad maid
viljelevad visalt.

Kahisesid viljapead
Kúni-riigi põllul,
Tilkus nektarina head
Veini Tokaj nõlvul;
Meie lippu nähti siis
Julmil türklastelgi,
Ning kõrk Viin väe vangi viis
Kurval Mátyáselgi.

Haih, kuid süttis vihameel
Sul me eksimustest,

Nuhtlesid meid pilve teel
Pikse raksatustest.
Mongolite röövli noolt
Saatsid Sa me üle;
Orjaike Türgi poolt
Avas meile süle.

Ja kui tihti tõstis häält
Osmani julm veli,
Langena meeste luudemäelt
Kostis võiduheli!
Kodu, sinu rinnale
Langesid su pojad,
Ei saand võsu pinnale,
Said vaid surnukojad!

Pages põgenik, kuid ees
Valvas mõõk ju urus.
Isamaad ei leidnud mees
Oma kodukurus.
Teda orgu, mäele tõi
Mure, kahtlus hinges,
Kives varbad verre lõi
Tulemeres vinges.

Linnad nüüd on varemes;
Rõõm ja tuju lahtund;
Kaebeis, surmaoietes
Kaunis põli ahtund.
Ah, et tärka vabadus
Surnuverest ilmas!
Orjanutt ja ahastus
Nukral orvul silmas.

Jumal, aita madjareid!
Hukkuvad nad veres,

Sinu käsi kaitsku neid
Kannatuste meres.
Keda muistsest muljuti,
Anna neile rammu:
Rahvas minevikugi
Lunastand ju ammu.

tõlkinud Albert Kruus

Mihály Vörösmarty (1800-1855)

EESSÕNA

Kui kirjutasin seda, oli taevas
Puhas, haljad oksad, lilled katsid maad.
Inimene töötas nagu sipelgas:
Käsi võitles, mõistus tegutses,
Püüdlikkusest põles, süda lootis,
Higi laubalt pühkides kõik maailm
Valmistus siis pakkuma head hüvitust –
Õndsust, mille nimel tegutseti.
Peoks loodus valmistus ja ilmus välja
See mis oli ilus, suurepärane.

Õhk rõõmust väreles ja lootusest,
Esitada soovis püha pöördumist,
Et maailm oleks uus ning tervitatud
Kaudu loomishääle tegusaima.
Kuulsime siis seda sõna. Kajana
Kordasid nii sügavus kui kõrgus.
Kõiksus peatas hetkeks pöörlemise,
Saabus vaikus nagu enne tormi.
Algaski siis raju. Selle verine
Käsi loopis inimpäid nüüd taevasse,
Südametes raevutsesid jalad.
Kõik elu närtsis sellest hingusest,
Kustus kogu arukuse maailm
Ning taeva tumenenud palgel
Joonistasid metsikvalgust välgud -
Vaenulike jumalate viha.
Ja raju kisendas nüüd lakkamatult
Kui hullunud ja raevund koletis.

Kus käis, seal saatis tema hirmsaid jälgi
Räsitud ja hirmund rahva needmine,
Kisendas see luudekuhja kohalt
Ja puudus jõuetult pea langetas
Tuhastatud linnade siis kohale.
Nüüd on talv ja vaikus, lumehanged, surm.
Kogu maa on hallipäiseks muutunud,
Mitte mõni karv kui õnnelikul,
Vaid äkki üleni kui jumalal,
Kes loonud maailma ja inimese,
Pooljumala, poollooma selle siin,
Kohkus oma loomingut siis nähes
Ning muutus kohe murest halliks, vanaks.

Siis tuleb kohale frisöör, me kevad
Ning iidne maa saab paruka vist pähe.
Lillesametiga kaetakse kõik,
Kunstsilmadeltki langeb pakane
Ja lõhnadega piserdatud palged
Peegeldavad näilist rõõmu, noorust.
Küsige siis vanalt koketeerijalt,
Kus praegu asub õnnetu ta poeg?

tõlkinud Arvo Valton

Mihály Vörösmarty (1800-1855)

VANA MUSTLANE

Mängi, mustlane, jõid maha palga,
Ära ilmaaegu endas rõõmu salga,
Vee ja leiva peal on mure kergem,
Veiniga sa täida klaasid parem.
Nii on ikka käind see ilmaelu,
Tulelõõsk ja külm on saatnud sinu elu.
Mängi, kuniks saatusest on seatud,
Kuni lihtne kepp saab poognast eatust.
Süda valu, peeker veini täis.
Mängi mustlane, miks murelik veel näid?

Veri tulvaku sus vetevoona,
Tõusku püsti pea, Komeedi tuli,
Taeva sära sinu silmis loitku,
Üle maruraevu keeled hüüdku,
Raheraskusena päästku valla
Hävitama lõikust, jõudes alla.
Mängi, kuniks saatusest on seatud,
Kuni lihtne kepp saab poognast eatust.
Süda valu, peeker veini täis,
Mängi mustlane, miks murelik veel näid?

Võta viisid kõmisevalt kõuelt,
Kui see möirgab, hädas ohkab, karjub,
Rebib välja puid ja laevu uhmab,
Inimesed muudab surmavarjuks,
Sõda suures ilmas käib, ja vajub
Jumala haud püha kodu rajul.
Mängi, kuniks saatusest on seatud,
Kuni lihtne kepp saab poognast eatust.

Süda valu, peeker veini täis,
Mängi mustlane, miks murelik veel näid?

Mis see oli? Lämmatatud ohe?
Kes see ägab hirmupaines mingis?
Käib kui nuuksel põrguveski ringi,
Kes see taevas müriseb ja kollab?
Ingel kaaduv, mõned eksil hinged?
Ihad hullud, sõja vermed, pinged?
Mängi, kuniks saatusest on seatud,
Kuni lihtne kepp saab poognast eatust.
Süda valu, peeker veini täis,
Mängi mustlane, miks murelik veel näid?

Nagu jälle kuuleksime pustas
Appkikarjeid, mässuliste needeid,
Vennatapja keppi vuhisemas,
Raisakulli tiibu tuhisemas,
Orvuks jäänuid kõnelemas haual,
Prometheuse piinu, kestmas igikaua.
Mängi, kuniks saatusest on seatud,
Kuni lihtne kepp saab poognast eatust.
Süda valu, peeker veini täis,
Mängi mustlane, miks murelik veel näid?

Pöörelgu see pime täht Maa oma
Armetuses, mõrus saastaleemes,
Raskest patukoormast puhtaks saagu,
Tormis trotsivihast rahunegu.
Ja kui Noa laev siin ankrusse jääb kord,
Kätkeb temas uue ilma kord.
Mängi, kuniks saatusest on seatud,
Kuni lihtne kepp saab poognast eatust,
Süda valu, peeker veini täis,
Mängi, mustlane, miks murelik veel näid?

Mängi, ja siis peata korraks keeled,
Tuleb pidupäev, mis kõigil meeles.
Siis kui tormi vihasööstud vaibund,
Riiuheitlusest on vaenulised toibund,
Siis su mäng toob vaimustust ja rõõmu,
Jumaladki maitsevad sest sõõmu.
Tõsta poogen jälle mänguks üles,
Kirkugu su sünge palg ta üle,
Süda rõõmuveini triiki saagu täis.
Mängi, mustlane, ja ära mures käi.

tõlkinud Ene Õunas-Asu

Sándor Petőfi (1823-1849)

XIX SAJANDI LUULETAJAD

Ei, ärgu keegi kergemeelselt
nüüd pillikeeli puutugu.
Kes lüüra kord on võtnud kätte,
mäng õilsaks tööks sel muutugu.
Kui oskad oma rõõmu, valu
vaid ära laulda, mitte muud,
siis tea, et maailm sind ei vaja,
siis ära puutu püha puud.

Me kõrbes rändame. Nii Mooses
kord rahvaga käis raskeid teid
ja tulesamba järel kõndis,
sest nõnda jumal juhtis neid.
Nüüd seks on loodud luuletajad,
et tulesambad oleks nad,
et aitaks rahval meie ajal
nad leida tõotatud maad.

Kui tahad luuletaja olla,
siis üles, läbi tulest, veest!
Kes rahva lipu ära heidab,
las tabab needus seda meest!
Kes argusest või laisast meelest
jääb maha ajal palaval,
on neetud! Rahvas võitleb, heitleb,
kuid tema – puhkab varju all!

On valeprohveteid, kes praegu
meil soovitavad peatuda,

kes jultund keelel kuulutavad,
et siin on tõotatud maa.
Oo vale, häbematu vale,
sest kogu elu räägib muud!
Näe, rahvas meeleheites vaevleb,
on näljas-janus miljon suud.

Kui ükskord võrdselt külluskorvist
kõik võivad võtta igal pool,
kui ükskord õigluslaua taga
on igaühe tarvis tool,
kui iga maja aknal särab
kord vaimupäikse hele kiir,
siis võime öelda: seisatage,
sest Kaanan ongi juba siin!

Ja seni? Seni puhkust pole,
vaid lakkamatult võitlus käib.
Ning olla võib, et elu meile
ei millegagi maksta täi.
Surm aga vaikse, pehme käega
meil see-eest ükskord suleb laud
ja mulla sügavusse võtab
meid hellitades vastu haud.

tõlkinud Ellen Niit

Sándor Petőfi (1823-1849)

SEPTEMBRI LÕPUL

Veel orgudes õisi on minemas valla,
haab haljendab akna all päikese käes.
Kuid vaata, seal talv tuleb mägedelt alla
ning mägede tipud on lumes ja jääs.
Mu südames noores veel suvel on võimu,
veel põu on mul õitsevat kevadet täis,
kuid juustesse, näe, eks ju hõbedat põimu:
talv hallase käega mind riivamas käis.

Lill pudeneb, elu see tormates astub.
Mu sülle end, kaasake, istuma sea!
Nüüd toetad sa pea veel mu südame vastu,
kas homme mu hauale kooldud? Ei tea.
Oh ütle: kas katad, kui suren sust varem,
sa pisaraid valades linaga mind?
Kui tuleb kord noormees, kes minust ehk parem,
mu nime kas jätad ja unustad mind?

Kui lesena loori sa endalt kord heidad,
mu ristile lipuks see riputa siis.
Ma tulen, kui südaöö maailma peidab,
ja hauda ta endaga kaasa sealt viin.
Siin pühin ma sellega pisarad ära,
mis nutsin, et kergesti hülgasid mind,
seon haavatud südant, mis sellegipärast
veel mulla all jäädavalt armastab sind.

tõlkinud Ellen Niit

János Arany (1817-1882)

SZONDI KAKS KANNUPOISSI

On suitsevais varemeis Drégeli torn,
päev, vihase võitluse päev kuldab seda;
ta vastas mäeharjal on haljendav nurm,
    sellel lipuga ehitud oda.

Kaks noormeest on põlvili, lautod neil käes,
koos oda all, nagu see krutsifiks oleks.
All orus suur kära käib vaenlase väes,
    Ali võidu auks pidulik oleng.

„Miks Szondi kaks laulikut puuduvad veel,
bülbül-suiste rooside põõsad kui taevas?
Las siduda lauludest pärlmutrikee,
    mis on sobilik huuri kaela!“

„Sääl haljendab mäehari, kääbas on mäel,
piik lehviva lipuga gjaur-paša haual:
sääl põlvitab pärlipaar, lautod on käes,
    ning nutuga laulab ja laulab:“

‚…Kui üles läks Oroszi papp Márton, tõi
ta upsaka sõnumi raevuselt Alilt:
hää Szondi, veel halastust paluda võid!
    Inimlastel siin saatus on vali.’

„Hääd noorhärrad! Mäe otsas puupaljal maal
ei ole teil oda all millestki laulda:
vaid minuga tulge, all käib pillerkaar,
    mesimagus šerbett ootab laual. –“

‚Sa, Márton, nii ütle, mu vastus on karm:
su isandalt armu ei oota eal Szondi,
tal Jeesuse käes juba valmis on arm,
    otse säält tema halastust otsib.'

„Šerbett, viigid, lõunamaa puuviljad, palm,
kõik sultani suures impeeriumis valmib,
hää lõhnaga vürtsid ja väärtuslik salv…
    Täna Ali lööb võidu auks tralli!"

‚Las müriseb kahur! neab paganajuht,
pomm paugub ja sadu granaate on lennus;
sööb mehi ja müüre kuum saatanahulk,
    lõhub Drégeli kaljulinnust.'

„Hääd noorhärrad! Puhkama heitnud on päev,
ju purpurist kaftan ta õlgasid katab,
külm tuul tõuseb metsas – kuu varitseb sääl,
    jäine öö kogu ümbruse matab!"

‚Ta linnuse turule tuleroaks kõik
kuld-, hõbe- ja muud aarded tassida käsib;
all hirnub ta sõjakas kimmel ja võik:
    rinnal väänleb tal murtud käsi.'

„Siis – juhtus nii! Siis kukkus otsast tal see!
Suur Ali ta mattis ja kaunistas haua;
ta puhkab mäel oda all – nüüd peate te
    tema asemel Alile laulma!"

‚Tal olid ka laulikud, orbude paar,
said pehmed ja toredad sametist rõivad:
ta teenreid ei jätnud – ah, kuidas küll nad
    surra temaga kaltsudes võivad!?'

„Teid Alile saatis… Ta hää, rikas mees;
ta man ei prae päike te tüdrukunägu,
ta telk teie und kaitseb tuulegi eest:
    pojad, temaga seob teid tänu!“

‚Kuis tuhandeid raius! Ja üksinda veel!
Kui bastion ta lagunud torni all heitles:
reas langesid väesalgad hää mõõga ees,
    aga vasakus käes oda veikles.’

„*Rustem* oli ise!… Ta võitles kui hull,
kui kahurikuul lõhkus kõõlused, põlved!
Ma lahingut nägin!… Kuid villand on mul:
    Ali näol varsti vihaleek põleb.“

‚Eks paganakorjused korjusid! Mäest
kui väikesi kive neid kaugele veeres:
ta veriselt seisis, surm polnud veel käes,
    lõppu oodates triumfeeris.’

„Äh! Millal on lõpp? Kas teil kinni jääb hing,
kui metsikut gjauri te kiidate salmis?
Va kutsikad! Vitsakimp soolas on ning
    Ali-isanda vangitorn valmis.“

‚Las kuivada laulikut sihtinud silm,
las kärbuda pää maha raiunud käsi;
su halastust, jumal, ei vääri see hing,
    kelle süüks on nii varane häving!’

tõlkinud Sander Liivak

János Arany (1817–1882)

LÕPUNI

Lüüra, lüüra kindlalt
suru vastu rinda
        siis, kui tuleb surm;
kuni sõrmed seda
saavad näpitseda,
        hing ei ole kurb.

Ka siis, kui arm ja vein
ei täida südameid,
        ta keeltel mängi;
küll saatus rõõmusid
ja musti muresid
        veel veidi kingib…

Elu on ju kaunis
lõpuni, kui naudid
        seda, mis on käes;
kui on tulnud sügis,
ära leheprügis
        suve jälgi näe.

Ehk küll on lootus läind
ja päike taevas käib
        nüüd madalamalt:
ta kirkust naudi sa
ja tuska tuuluta
        lõbusamana.

Ära võta pähe,
et sul pole väge:
        uus vaid helilaad;
lepi sellega ja
sinu laulu kaja
        rõõmu pakub taas.

Nii väljas kui su sees
on aineid, tundeid veel,
        kui süda tuksub;
kui kohub uus idee,
siis tööd sa tublilt tee,
        kui lüüra kutsub.

Kas sind keegi kuuleb?
Täida oma luules
        püha kohustus,
kuigi sinu kõne
kaob kui niidul mõne
        tirtsu siristus.

tõlkinud Sander Liivak

János Vajda (1827-1897)

KAKSKÜMMEND AASTAT HILJEM

Gina albumisse

Kui jääd Montblanci tipus ju
Ei häiri päike ega tuul
Ei põle süda enam mul,
Ei piina seda kirg, mis uus.

Mu ümber tähed tiirlevad,
Nad edevalt on säramas,
Mu pähe kiiri saadavad,
Kuid mind ei nemad sulata.

Ent vahel vaiksel öisel aal,
Kui unistan ma üksinda,
Siis noorusjärves suplen taas –
Sa luigena end ilmutad.

Mu süda siis, näe, lahvatab
Kui talvel koidul algaval
Montblanci igilumi ka,
Mil päike seda säratab.

tõlkinud Arvo Valton

Endre Ady (1877-1919)

VANKRISÕIT ÖÖS

Kuu on täna õhuke,
Öö nii vaikne, tühi, ääretu,
Olen täna nukker määratult,
Kuu on täna õhuke.

Tervik kõik on lõhutud,
Iga leek loob sädet pildudes,
Iga armastus on kildudeks,
Tervik kõik on lõhutud.

Veereb vankrilogu mul,
Järel lendab ohe hooletu,
Lärm või sügav vaikus pooleldi,
Veereb vankrilogu mul.

tõlkinud Arvo Valton

Endre Ady (1877-1919)

HOIAN KINNI SU SILMADEST

Juba kohmetuva käega
Ma võtan sul käest,
Juba tuhmuva pilguga
Hoian kinni su silmadest.

Maailmade varingus
Otsekui ürgne tarvas, keda
Taga kihutamas õud,
Olen jõudnud su juurde,
Et jääda ootele koos.

Juba kohmetuva käega
Ma võtan sul käest,
Juba tuhmuva pilguga
Hoian kinni su silmadest.

Ei tea ma miks või kui kauaks
Mind antud on sinule,
Kuid võtan sul kaest
Ja hoian kinni su silmadest.

tõlkinud Tiiu Kokla

Mihály Babits (1883-1941)

ÕHTUNE KÜSIMUS

Kui on õhtu nagu hellalt kattev
sitikmust ja sile sametkate,
mille avab suur üks lapsehoidja,
laotab aegamööda maale hoidjaks,
õrnalt, nii et iga rohulible
püsti seisaks rahulikul ilmel,
õielehed jääksid muljumata,
et ei rõõmsaid sinivärve mataks
liblikate haprail mustertiivul,
kõik et puhata saaks sellel viivul,
nii et katte raskust tunda pole:
sellel ajal sa kus tahes oled,
istud kodus nukras pruunis kambris
või siis tuimalt jälgid kohvimajas,
süttivad kuis järjest gaasilambid,
või ehk vaatad uinund aiarajalt,
kuu kuis laisalt künkanõlval kumab,
või ehk tolmurohkel teel sa rappud,
kus su veokit juhib tukkuv kutsar,
või sul pea käib ringi, kui sa vappud
laevalael, mis kõigub lainte pinnal
või siis rongi istmel istud ise,
või ehk ringi uitad võõras linnas,
peatud tänavate ristumisel,
vaatad laisalt imestades pitsi,
laternate ridadest mis kootud,
või veel oled Rivas, vete ristil,
kus opaalne peegel pillub lootust,
nuuksatades minevikku vajud,
meenutuste piin on magus siiski,

möödund aja valguslaike tajud
nagu imelambi vilkumisi,
mälestused ei saa külmaks jääda,
nende koorem raske, kuid ka aare:
mälestustest raskeks muutund pää sa
pillad lõpuks marmorkivist maale:
käies vaid kesk naudingut ja ilu
ikka ühest-samast mõtled aralt:
milleks kõik see lõppematu ilu?
Mõtled orvu moodi, mis on paras:
Milleks kirju marmor, siidivesi?
Milleks õhtu tiivuline kate,
Kaasas künkaid, lehestiku pesi?
Milleks meri, seeme kus ei satu?
Milleks tõusud, milleks mõõnad rivis,
Pilved, danaiidid, kurvad piigad,
Päike, Sisyphose põlev kivi?
Milleks minevik ja mälu liigne?
Milleks taevas kuu ja milleks lambid?
Milleks aeg, mis lõppu eal ei hangi?
Vaata näiteks väikest rohuliblet:
Milleks kasvab, kui ta närtsib hiljem?
Milleks närtsib, kui taas kasvab hilju?

tõlkinud Arvo Valton

Mihály Babits (1883-1941)

JOONA PALVE

Usaldus sõnade vastu on minus kadunud,
või on must saanud tulvav oja
häiluvalt sihita kaldata
nõnda ju minagi vanu tarbetuid sõnu kaasa vean
nagu ekslev vool katkirebitud
irvaeda varvikuid veetõkkeid.
Oh, kui lubaks Peremees minu ojal
rännata voolusängis, kindlatel teedel
kanda ta mere poole, isegi mu salmide
lõppudele Tema soovitud riimid
siis varemalt valmis saaksid ja
tema püha Piibel, mis mu riiulis seisab
minu värsiõpetus olla ju võiks
et kes ma kui Joonas, tema laisk sulane, kunagi
ennast peites, hiljem kui Joonas Kala kõhus
langesin piinade elavasse
kurti ja kuumavasse pimedusse, ei
kolmeks päevaks, vaid kolmeks kuuks
kolmeks aastaks või aastasajaks, kui peaksin leidma
enne seda veel pimedama ja ürgsema
Valaskala, kelle suhu lõplikult kaon,
mu sõnad veatus rivis seistes
ja mu vana hääl, kui ta sosistab, vapralt
kõlada võiksid, niipalju kui mu pahast kõrist tuleb
ega väsiks nad õhtu eeligi,
või kuni taevased ja Niinive väed
lubavad mul rääkida ja mitte surra.

tõlkinud tõlkinud Ene Õunas-Asu

Frigyes Karinthy (1887-1839)

EESSÕNA

Püüdsin sosistada suuliselt
Üksikult ja teile kõigile.

On ükskõik, kas ütlen või ehk ei,
Saladust ei tea küll iga teist.

Saladuse pärast salaja
Tulin ilmale ma verega.

Salasõna, väike ime see,
On ju seks, et võiksin teistele
Kõrva sosistada, kõigile.

Kellelegi ma ei ütlegi,
Ütlen kõigile ent ometi.

Nagunii on läinud välja see,
Kuigi topanud on poolel teel.

Keegi äge häälestas kord end,
Tahtis sosistada, suudles ent.

Teine külmus saladuse teil,
Lahkus hauda, maha jättis meid.

Kellelegi ma ei ütlegi,
Ütlen kõigile ent ometi.

Kolmas vaatas mind siis kahtlevalt,
Hakkas naerma, naersin ise ka.
Lapsepõlves tahtsin öelda ma

Jumalale, kui on olemas.

Aga end ei ilmutanud ta,
Veinis, leivas, põõsas põlevas.

Ootasin ma seda asjata,
Ei ta lasknud ennast uskuda.

Kellelegi ma ei ütlegi,
Ütlen kõigile ent ometi.

Valus oli, kui mind pilgati,
Parem paha poiss ma oleksin.

Sest et patt ja headus uni on,
Aga unest suurem tõelus on.

Olen juba siin ja polegi,
Vaatan, päike aga särabki.

Ma pole jumal ega kõiksus kõik,
Virmalised ega lilleõis.

Polnud teistest parem-halvem ma,
Ikka elav inimene ka.

Olen sugulane kõigile,
Esiisa ning ka järglane.

Kellelegi ma ei ütlegi,
Ütlen kõigile ent ometi.

Ütleksin, kuid käsi halvatud,
Sõnu ainult kokutab mu suu.

Ütleksin, et kuhu viib see tee,

Sestap andke käsi, aidake.

Tõstke üles, et saaks rääkida,
All siin tolmus ei saa kõnelda.

Mul ei ole ühtki kellukest,
Tolmus hääl on aga kehvake.

Üks on jalg mul astund rinnale,
Tallab peal – mind tõstke kõrgele.

Rendin ühte paljudest areenidest,
Laske mind nüüd kasvõi astmele.

Veel ei tea, mis üldse ütelda,
Aiman, rõõmsat uudist kuulutan.

Hüva salasõnumit toon ma
Teile, keda nõnda armastan,
Kes te imet aina ootamas.

Kellelegi ma ei ütlegi,
Ütlen kõigile ent ometi.

tõlkinud Arvo Valton

Dezső Kosztolányi (1885-1936)

KOIDIKUJOOBUMUS

Räägiksin sulle, kui kuulata viitsid.
Läinud ööl – kolme ajal –
jätsin töö.
Heitsin voodisse, aga mu peas
vasardas edasi masin, mõtted seosetult reas,
vihaselt vähkresin voodis,
ei tulnud und.
Kutsusin teda tobedate sõnadega,
sajani lugedes ja mürgiste unerohtudega.
See, mida kirjutin, painavalt piidles mind
südant ärritas neljakümne sigareti ving,
veel miski. Must kohv. Kõik muu.
Ah, tõusen ja rohkem ei kiru,
käin särgiväel korteris ringi,
loen kalleid magavaid hingi,
unes nad kõik, pehme unemesi suul,
ma kui joobnu tuigerdan ringi
ja akna all seisma jään.

Kuis sulle seda küll selgitama pean ma?
Mu maja hästi tead sa
ja ehk mäletad ka, kus on mu magamistuba
ja kujutad ette,
kui mahajäet, kõle
on Logodi tänav,
kus elan.
Näed aknast vastasmaja kodudesse
sääl kummuli pimedusse
inimesed langenud
keerlemas all suletud laugude

petlikus rauguses
sädelev aimuste udu
ja mälukaotus
mis kord-korralt kerkib
ja vaob.
Neil kõrval kingad ja riided,
ise karpkambrisse suletud,
seda nad ehivad
unelev-ärkvel ja unetult,
aga kui neid julgeda uurid
tunduvad kõik korterid
kui puurid.
Äratuskell vaikuses tiksutab
seiereid longates lohistab
korraga kõlistab
magajaile kilahtab
räige hüüd: „ärka tõelisusse!“
Majajagi magab veel kärast
tömp ja elutu kui saja aasta pärast,
siis kui kokku kukub, varjab varemeid rohi,
ega kellelgi aimata lase,
kas inimlaste või loomade eluase see oli.

Aga ülal, mu sõber, sääl ülal on kirgas laotus,
puhas, valgust kiirgav suursugusus,
värelev ja kindel kui truudus.
Taevavõlv,
muutumatu ajast, mil lõppes lapsepõlv,
nagu ema rätt, selle sinine helk,
nagu vesivärvipilt pelk,
mis vihikulehtedel hajus
ja tähtede
vaikne hingestet valgus
leebes öös,
kus aimub
sügiskülmade algus,

siit otsata kaugel, kesk teispoolsuse udu,
on need, kes nägid Hannibali sõdu,
juhuse tahtel olen sattunud nende pilkude alla,
nii seisan Budapestis, aken valla.

Ei tea, siis muutus minus miski sekundiga,
näis, nagu oleks mind tiivlöök katnud
ja elavaks sai, mille olin matnud,
mu lapseiga.

Nii kauaks
jäin vaatama taevavõlvi rikkaid imesid,
kuni ahetas idas ja tuules
hõljusid sädelevad kahvatuvad tähed,
siis äkitselt
valgusvoog süttis
taevas võõruspeoseltskond
hüvasti jättis,
koiduhämara sügavate varjude seas
balli öötuled helkisid reas,
väljas eeskoda säravas valgusvoos
sääl peremees on sõpradega koos,
suurtsugu härra, taevalik kõrgus,
ta ballisaali tohutu kõrgus
ja sigin-sagin, liikumine, hela
naiste sosin, häälte vaikne kõla.
Kõik nagu siis, kui lõppemas on ball
ja uksehoidjad tõldu hüüdvad all.

Kui sinisädelev rüü,
tähe pitsloor,
mille õlule heitnud on kaunitar noor
iga teemanditahu
puhast säravat rahu
teispoolsuse sina,
kahvatut vina

kiirgab sest nüüd,
või kui tilluke ingel,
kelle neitsilik käeke
pärl-ehet juustesse seab,
sõiduks pisike tõld,
tasa kiigutav tõld,
mida tuline ratsupaar veab,
naer kelmikas suul,
ta kiirelt kui tuul,
mööda kiirgavat Linnuteed kaob
hoos on karneval seal,
sõidab kaarikuid reas,
kuldkonfettide sajusse vaob.

Õnnelik-lummatult seisin
ja kõrgusse hüüdsin,
taevas on ball, igal õhtul on ball,
nüüd sai mulle selgeks siin all
suur iidne saladus, et tähemaal
haldjad koidikul koju lähevad
lõpmatusse
tänavail astuvad.

Päikesetõusuni
seisma jäin ja vaatasin nii.
Pärisin siis, mida sina siit otsid,
siit maamuna päält, mis kulunud sõnu,
mis hoora orjusest tunned mõnu,
miks pidasid tähtsaimaks kirjatööd,
et kadusid suved, härmatalved,
pikad mahamagatud ööd,
et alles nüüd, vana mees,
oma suletud silmad,
taeva imele lahti lööd?

Viiskümmend aastat on läinud –
süda uskumast tõrgub,
viiskümmend aastat mu üle
sädelev laotus kõrgub,
viiskümmend aastat
mu eksirännakuid sealt
suurtsugu taevased naabrid
on vaadanud pealt.
Tõotan sul, maani siis kummardin
ja osakssaanu eest tänasin.

Ma mõistan, et puudub see,
millesse uskuda tean,
mõistan, et siitilmast
ükskord lahkuma pean,
aga põksuva südame pillikeel
lõi helisema korraks veel
ja laulu alustasin taevasinale,
talle, kellest ei teata,
kus on ta,
talle, keda ei leia nüüd ega surnuna.
Liha laguneb tuhaks ja põrmuks
ühtmoodi nii üllal kui reol,
kõigest ajalik mängumees olen
Isand Tundmatu
lõputul peol.

tõlkinud Piret Korjus

Dezső Kosztolányi (1885-1936)

HAUAKÕNE

Kas näete, kaimud, järsku võttis kätte ja suri ära,
jättis meid siia omapäi. Vedas alt.
Me tundsime teda. Ei olnud ta suur ega paistnud
silma.
Lihtsalt südamega mees, meile südamelähedane.
Aga enam teda pole.
Otsa saanud.
Ah, varises põrmu
see varakamber.

Võtke kõik õppust sest näidisest.
Niisugune on inimlaps. Ainuline eksemplar.
Pole elanud teist temasugust ega ela ka praegu,
ja nagu ei kasva puu otsas kaht ühesugust lehte,
ei tule ka hiljem mitte kedagi temasarnast.
Te vaadake seda pead, see hävineb,
neid armsaid silmi vaadake. Siin ka see käsi,
mis kaob äraütlemata udusse,
tardudes kiviks
nagu reliikvia,
millele kiilkirjas on raiutud selle
harukordse, ainulaadse elu igavene saladus.

Oli kes ta oli, igatahes oli valgus, oli soojus.
Kõik teadsid ja kinnitasid: tema'p see on.
Nii kuidas ta armastas mõnd teada rooga
ja kõneles ta suu, mille nüüdseks pitseerinud
vaikus, ja kuidas paitas me kõrvu ta hääl
otsekui vetesügavusse vajund kirikute kellakõma,
ja kuis hiljaaegu ta ütles:

„Kulla poja, anna mulle veel raasuke juustu!“;
või kuidas ta veini rüüpas ning mõnuga
jäi põrnitsema näpusoleva odava sigareti
siuglevat suitsu ... ja kuidas kiirustas telefonile,
kuidas heietas unistusi justnagu värvilist lõnga ...
tema laubal ju plinkis kui põletusmärk:
olen miljonite reas üksainumas.

Sa võid ehk küll otsida, leidmata
teda siit, Kapimaalt, tervest Aasiast,
ei minevasest ega isegi tulevasest,
kus sündida võib kes iganes,
ainult mitte tema. Enam eales
ei näe sa seda kelmikalt muiglevat ilmet.
Saatus õnnemänguga ei tingi,
üht imet kaks korda ei kingi.

Head sõbrad, selle asjaga on nii
nagu tolle mehega sääl muinasjutuski.
Elu äkitselt ta sihikule võttis,
meid lugu jutustama üles küttis: „Oli kord ...“
Siis sadas talle kaela ränk taevahord,
ja meie mõlgutame nuttes: „Elas kord ...“
Siin puhkab nüüd see, kes parema eest võitles,
kui iseenda tumm tardunud monument.
Ei ärata teda enam ei pisar, ei hõiked, ega ka mingi
medikament.
Elas kord ... elas-oli siin ilmas, ükskord.

tõlkinud Tiiu Kokla

Árpád Tóth (1886-1928)

ÕHTUEHA KIIRTEPÄRG

Me ees ju hämarusse vajund teegi
ja varjud libisenud läbi pargi,
ent veelgi hõrku, habrast kiirtepagi
su juustel pärjaks punub eha lõõm:
nii pehme, õrn ja sügav sära
see valgusmäng kui ebamaise puude
ja sõelub lõhnuks, vaikuseks kõik muude
toimingute hingerännud õhtu eeli.

Jah lõhnuks, vaikuseks. Saladuste
hõng su juuksepuhmas, taeva vaikusrahu –
nii sulnis elu kui ei iial varem! Selle
valguse mu silm jõi südamesse:
ei tea ma enam, kas ehk sina oled sina
või on too õilis kibuvitsapõõsas sinu keha,
mispeidus jumalus on laskund alla maale
ning lehvitab säält oma hingust mulle palge?

Ma seisin võlutult veel kaua, hiljukesi,
nii läksid minutid, nii aastatuhanded ...
Siis korraga sa haarasid mu käe;
ma sulet lauge pikkamisi paotasin
ja tundsin ära südamesse sööstva väe:
seal marutseb ja mühab uudne vereind,
mis maine tundmus: armastan ju sind,
nii väga-väga armastan ma sind!

tõlkinud Tiiu Kokla

Gyula Juhász (1883-1937)

IGAVENE ANNA

Aastad tulid, läksid, sa kadusid
Mu mälestustest, ajapikku pleekus
Su näopilt mu südames, hämar juba
su õlgade kaar, kõrvust mööda helisenud
Sinu hääl ja ma ei tõtanud sulle järele
Elu metsa üha sügavamasse.
Täna juba rahulikult hääldan sinu nime,
Täna enam ma ei vabise su pilgu ees,
Täna juba tean, üks paljudest sa olid,
Et noorus hullus on ja huim, oo, siiski,
Mu süda ära usu – kõik asjata see oli
Ja pöörmatult on möödas, oo sa ära usu, sest
ses palangus veel sina, Anna, elad, igas
Mu kaelaräti sõlmes, mis viltu libisenud, ja igas
Eksil sõnas, mu igas tühjas tervituses sinu poole,
Mu igas kirjas, mille puruks rebin,
Mu viltu läinud elus, kogu elus
Sa valitsed ja elad igavesti. Aamen.

tõlkinud Ene Õunas-Asu

Jenő Dsida (1907-1938)

SUURREEDE

Puudus ühendus. Kuus tundi hilinemist
teatati ja läpatavas pimeduses
kuus tundi istumist
Kocsardi ootesaalis, suurel reedel.
Mu keha oli katkenud ja raske meel
kui sel, kes pimeduses läheb salateele
maal hukutaval, tähesära kutsel,
saatuse eest pagedes, ja siiski saatusele vastu,
ta ärkvel erkudega tunneb kaugelt ära
oma vaenlased, kes jälil kuukavad.
Akna taga mürisevad vedurid,
tihe suits nagu tohutu nahkhiire tiib
riivas mu põske. Tömp õudus
haaras, sügav loomalik hirm.
Vaatasin ringi: tahtnuksin mõne
sõna vahetada heade, lähedaste inimestega,
kuid oli läppunud öö ja kõle pimedus oli,
Peetrus magas, Johannes magas, Jakob
magas, Matteus magas ja kõik magasid...
Jämedad piisad langesid mu otsa eest
ja voolasid alla mu kortsus palgeilt.

tõginud Ene Õunas-Asu

Sándor Reményik (1890-1941)

SÕNA

Kui kõnelete, ikka olge hooles
ja hardusega tehke lahti suu,
nüüd keel on teile viimseks varjupaigaks,
keel võlukindlus on ja katakomb,
kui kõnelete, ikka olge hooles!

Ei põrmustada tohi keelt nii kallist,
ei vilumatult seda puutuda:
patt õielehti rebida on roosilt,
mis lumes õitseb külma meelevallas.
Kes ungari keelt rääkijate soost,
see kõnelgu kui palvet loeks,
kui kulda, viirukit ja mürri tooks!

Ja kes on luuletaja, olgu kuningas
ja papp ja prohvet ega iial muud.
Ei sobi kotiriie piiskopi talaariks,
keel kuninglik ei salli sandisuud.

Kui kõnelete, ikka olge hooles,
keel püha peeker on, te kandke hoolt:
joob Elu veini see, kes sellest joob,
ta vaatab ettepoole, vahel harva taha –
käest karikat ei pane enam maha!

tõlkinud Reet Klettenberg

Attila József (1905-1937)

OOD

1
Siin istun, sätendaval kaljujäärakul.
Noor suvi nagu
õhtusöögi lembe hõng
must üle lendas.
Ma südant vaikusega harjutada püüan endas.
See pole võimatu –
kõik olnu kokku koguda, mis ununema kippus.
Pea vajub rinnale
ja käsi langeb rippu.

Näen mägestiku-lakkasid
su lauba kohal.
Puulehed vubisevad vaiksel kohal
ja varjud loovad ringe.
Teel pole ühtki hinge, tee on vaba.
Näen, tuulehoog vaid kergitab su kleidisaba
ja hapras ladvastikus vihur lehvitab su juust
ning silitab su pehmeid rindu tasakesi.
Ja liugub vilkalt minema
kui Sinioja vesi.
Näen, kuidas nire valgeid kive pesi
ja kuidas sünnib
sinu haldjanaeratus.

2
Oh kuidas ma sind armastan!
Sa ühteaegu panid kõnelema
mu põue üksilduse salakeeled
ja kõiksuse.

Ning kõik mu meeled.
Veevoona ise paged sa mu eest,
sa kosk. Mus lõõmab jälg su mühisevast veest.
Maast taevasse mind paiskad rabelema.
Sind armastan, sind armastan kui hull,
sa kauge, lähedane
kallis võõrasema.

3
Sind armastan kui ema last. Jah, just!
Sind armastan kui puurauk sügavust.
Sind armastan kui elu surelikud,
kui valgust majad, rõõmu murelikud.
Su naeratusi, liigutusi, hõikeid, sõnu
on hoida mõnu –
tahan või ei taha –
nii nagu maapind endas hoiab kõike,
mis langes maha.

Mu ajusse kui happeründ metalli
on tundetulvad verminud su pale
Su olemuse, omase
ja kalli,
on miski toonud igilähedale.
Aeg
marsib mööda, raksub taevakumm.
Sa oled minus paigal, vaikiv, tumm.
Ja süttib tähepuu ning langeb tähti.
Su kuju säravat mu silmis üha nähti.
Su maitse on mu suus
kui koopas vaikus.
Hing aimab su juuspeente soonte maiku.

4
Mis imelik mateeria ma olen siis,
kui sinu pilk mind voolib nagu vaha?

Sa imeolend, sina virge briis!
Su hinge valgus murrab tõkked maha
ja juhib mind – nii valgusel on viis –
su keha kuppelmaismaa saladuste taha.

Mind puudutab su vere tõtlik kohin,
Ta keeva virdamist peaaegu näha tohin.
See on kui roosipõõsastiku vabin tuultes.
Ja üsa viljakus ja hõõgus huultes.
Ja magu –
selle erka pinda põimuvad niitpeened sooned.
Kui niplisnäputöö on kogu ihuhoone.

Su mahlarakud, täpselt nagu tarvis,
sus moodustavad salalinnuparvi.
Ja kopsuhõlmikpuu su rinnas lehtib
ning ainejäävusseadus lihtsalt kehtib.
Ürg-aine kulgeb sooltetunneleis.
Ka aheraine – nagu kõigis meis –
saab uue elu neeru-kääituses.
Kõik päädib isemoodi väärikuses.
Tähtkujud värelevad sinu kehas.
Järv rändab. Mägi nihkub. Töötab tehas.
Ja sebib väsimatult miljon looma –
kõik putukad ja molluskid –
et vaevalt hoomad –
ja julmus, headus, kõrvu, läbisegi…
Ning igavik, see teadvusetu nähe
ja kõige lähe.
Päev paistab, inimesed kehklevad.
Kuu kumab, virmalised vehklevad.

5
Nagu tardunud veretükke
langeb su rüppe sõnu.
Olemine on ebalev mõnu.

Ainult seadus sooritab selgusse-hüppe.
Kõik mu töökad elundid
sünnivad-surevad üha ja üha,
kuni saabub näiline vaikus,
saabub lõikusepüha.

Aga seni me otsime, otsime hüüdes,
kahe tuhande miljoni olendi seast
leida püüdes
seda ainumat hälli, seda elusat voodit,
mis meie jaoks nimelt
maailma loodi.
(Kui kõrge on hommikutaevas!
Terasrelvadel kumahtab agu.
Suur valgus läbib meid nagu
välk ja oda.
Oled mu häll ja mu koda.
Kuulan ja aiman seda,
kuidas me sees ja me kohal
vere tulisel kohal
peksleb mu süda.)

6
(Kõrvallaul)

Rongid viivad. Ma järgnen sulle kui ohe.
Küll ma leian su maailmast otsekohe.
Ehk on jahtunud veidi su leegitsev pale.
Vaikus valed ja tõegi toob kuuldavale.

Leige vesi vuliseb. Puhtaks end uha.
Siin on värske kuivatusrätik ja puha…
Liha küpseb. Nüüd süüa võid mehemoodi.
See, kus magan, on tõepoolest sinu voodi.

tõlkinud Ellen Niit

Attila József (1905-1937)

TEADVUS

I
Koit maa küljest lahti veab taeva.
Päeva lembesse algusse
veereb putukaid, lapsi ja loomi
suurde hommikuvalgusse.
Pole kusagil udu raskust.
Voogab heledat sära vaid.
Puuokstele öösel on laskund
parved haljaid lehtliblikaid.

II
Kollast, rohevat, sini-punast
voogab igas mu unenäos.
Adun äkki: julmranget korda
täis on maailma näiline kaos.
Jäsemeisse mul imbub raskus.
Jäik on maailm ja naljakalt väike.
Päevalt kuusirp mu laubale laskus,
öösel hõõgus mu põues päike.

III
Olen kõhn, söön tihti vaid koorikuid.
Õnnetäring mind naljalt ei taba.
Pole loota mul maailma hoolitsust,
sellest murest olen ma vaba.
Ma ei unista smooritud labaluust.
Kass koos koorega lauda ei asu.
Hindan lapsikut loobumisvabadust
hoopis rohkem kui kobedat tasu.

IV
Nagu hunnik lõhutud halupuid
lamab maailm üksteise otsas.
Pole olemas paiku vahetuid!
Kõik on teadlikud kindlas otsas.
Olev - see on see leegitsev põõsas vaid.
Tulev – just puhkev lilleõis.
Paljud otsa ses heledas lõõsas said.
Mõni ellugi jääda ehk võis.

V
Raudteekaubajaam. Vastu räsitud puud
ennast toetan, südames vaikus.
Hall koirohi riivab mu väsinud suud,
kibe, toores, imalat maiku.
Teevaht vaguneid loendab. Käib ringi mees
nagu vaim, vari riivamas kaste.
Süsi leigatab vagonettide sees –
jäme valgust heiastav raster.

VI
Kui su sees käärib kannatus, väljas on
sulle seletus, mida sa vajaks.
Lõõskav haav on kui maailm, mis näljas on.
Ära hakka nüüd valule majaks!
Oled vang kui su süda mässab su sees.
Õige asupaik endale otsi.
Raja hoone, kus oleksid peremees.
Tunge hingepalanguid trotsi!

VII
Taeva hammasrataste haakumist,
elu kangastelgede käimist
alt jälgin. On suuresti juhus vist,
palju tõest selles on, palju näilist.

Koekiri on tujukas, heitlik ta põim,
ja seadusekangas on muutlik.
Annab järele vahel jäik seaduselõim.
Osav kangur on paljukski suutlik.

VIII
Vaikus valvsaks teeb kõrvad. Ja nii just
oma noorust äkki sa hoomad
kivikongis. Näed ihatud priiust!
Lootust sulle on tulnud ta tooma.
Tõused. Kongiaknasse säravad
Taeva Vankrite trellirauad
nagu kuldvarbsed avatud väravad.
Pole nähtud neid õige kaua.

IX
Olen nuutsumas kuulnud rauda
ja naermas vihmasadu.
Kas möödanik hääbub kõik hauda?
Ei, vaid väljamõeldu on kaduv.
Ainult armastada, ei miskit muud
ma jaksa, elutaak turjal.
Kuldne endausk relvadeks taguda
tuleb mõnikord ajal kurjal.

X
Keskeas mõnikord unuma hakkab,
kes olid su emaks ja isaks.
Selgeks sähvatab meelde, kui elu lakkab:
Elu said sa vaid surmale lisaks!
See on nagu leitud asi, mis
on su käes ainult teatud aja.
Ta vajab hoidmist ja kasimist,
sest ta tagasi anda on vaja.

XI
Nägin õnne. See oli pehme ja blond
ja poolteistsada kilo raske.
Roosat ihu varjutas harjasekord
nagu pihutäis valget vaske.
Õnn liikus murul polmuiates.
Ma adusin kurgus klompi,
kui ta heitis end mõnusalt ruiates
õueservale leigesse lompi.

XII
Ma elan raudtee ääres. Seda teed
On sõitmas ööpäev läbi sada rongi.
Öösäsis välgatavad tulede kupeed.
Mu igapäevane vaatepilt see ongi.
Nii lendab päeverivi igiöös.
Ma käsipõsakil kaen seda kirgast sära.
Ma olen vait. Laik helkjas aknavöös
Võib-olla kuluks minulegi ära.
talv 1933-1934

tõlkinud Ellen Niit

Miklós Radnóti (1909-1944)

EI MÄLESTUS, EI VÕLUVÄGI

Seni südames mul küdes palju varjat viha
nagu õuna südamikus seeme neegerrusk,
ja teadsin, et üks ingel, mõõk käes, mind kaitseb üha,
mu kannul käib, must eemal hoiab häda, õnnetust.
Ent kes kord kaunil koidutunnil ärkab ja näeb,
et kokku varisenud kõik, ning põgeneb kui
kummitus, puht palja käsi, paljalt särgiväel,
siis selle erksas põues alandlikkus tõsisui
nüüd kostab teiste eest ja maha salgab enda
ja terendava helge homse poole lendab.

Mul polnud midagi ja pole tulemaski,
sa mõtle viivuks, on elu ju kui pidu;
ei kanna süda viha, ei kättemaksu ihu,
maailm see uueneb, – ja kui ehk keelatakski
mu laul, ma uute müüride all ikka hüüaks;
ma endas läbi elan kõik, mis mööda vohand,
ei vaata tagasi ja tean, ei kaitsta püüaks
mind enam mälestus, ei võluvägi, – kohal
pea on taevas pahaendeline, tume,
kui märkad mind, mu sõber, löö käega, mine.
Kus enne seisis ingel mõõgaga –
seal praegu kedagi ehk pole.

tõlkinud Tiiu Kokla

Miklós Radnóti (1909-1944)

KIRI NAISELE

Sisimas maailmad tummad, vaikivad,
kõrvus undab vaikus, mina karjatan,
pole kedagi, kes võiks mul vastata
kaugest, sõtta uppunud sealt Serbiast,
kaugel sinagi. Su hääl mu unedes,
päeval selle jälle leian südames,
vaikin, kuni mind siin aina ümbritseb
hulk neid uhkeid sõnajalgu unnates.

Ma ei tea ju seda, millal näen sind taas,
sind, kes oled kindel, kaalukas kui salm,
kaunis nagu valgus, nagu varigi,
tee su juurde leiaks tumm ja pimegi,
oled nüüd ju maale, külla peitunud,
silmis kuid mul liigud, meelte peegeldus;
olid tõeline, kuid unenäoks nüüd saand,
nooruslättesse taas sukeldunud ma.

Kiivalt küsin sinult, kas mind armastad?
Nagu nooruspõlve harjal tookord ka,
Küsisin ma lootes, kas mu naiseks saad,
kui ent teadvusele tulin, teadsin ju,
et mu naine oled ning mu sõbergi,
kaugel ent, kolm vahel piiri armutut.
Sügis läheneb. Ta unustand mind siin?
Suudlusest veel eredam on mälestus.

Imet uskusin ja unund päevad need,
pommisadu minu kohal tiheneb,

nautisin su silmasina taevas just,
nüüd see pilvine ja ülalt pommitust
näha vaid. Kuid elan kiuste nendele –
olen vang. Veel loota jääb mul millele?
Olen kaalunud: su juurde naasen taas;
sinu nimel käisin läbi kogu maa

ning ka hinge; purpurleekides,
kui on vaja, keset tuld ma teisenen:
igatahes sinu juurde naasen taas,
kui on vaja, olen kindel tammena,
rahulik kui mees, kes eland ohtudes,
mida tingib talle võim ja relvad veel,
rahunen ja langeb külma lainena
mulle peale kainus siis: 2x2.

tõlkinud Arvo Valton

Lőrinc Szabó (1900-1957)

KÕIK MITTEMILLEGI EEST

See on küll hirmus, aru saan,
kuid see on nii.
Kes armastab, sel eluplaan
on endasalg, et olla prii.
Mis ka ei nõuaks moodsad ajad,
sa omi käsulaudu vajad –
sest omas toas on isand ori ka.
Ja poriga
su enda seadus sind ei määri eal.
Su õnn ja rõõm ta sees eks kääri seal.

Sa poleks minu, kui sa jääks ka endaks.
See poleks arm.
Kui vastukaubaks sa mu poole lendaks –
see oleks koorem, ränk ja karm...
Sest armastus ei otsi kasu,
ei soodsat tehingut, ei vastutasu,
vaid tahab mittemillegi eest kõik!
Jah, see on tõik.
Arm pole salasõda kahe vahel,
vaid kaksiksaatus, ürgne ühisahel.

Ma olen haige, pelgan kõiki.
Põen roidumust.
Sind nii ka armastada võiksin,
kui paed mu eest ja hoidud must,
kuid habras usk mus ootab märki,
et kustuks kõhklus, hiiliv pelg:
sa alanduse hullusärki
mu nimel talud, sirge selg.

Maailmatelg
on arm su jaoks. Muu ohvriks tood
ja oled kõigi antipood.

Kui sul ka ainus minut kuluks
su enda heaks,
peas vilksaks uidki enda tuluks,
siis poleks sa, ma kindlalt teaks,
kui ese oma tahtmiseta,
ei põrmu parem kui kõik muud.
Ei saaks sa eal mind ära petta,
kui tõe eest pea ka peidaks liiva.
Siis ära riiva
mu ihu, suud, mu silmalauge!
Siis oled võõras, oled kauge.

Näen, kuidas kord ja seadus varjab
mu ligemist.
Loom ole, teispool kaitstud karja,
loom, kellel üks on rõõm ja rist.
Sa ole lamp! Kui süütan, põle,
kui kustutan, siis ole tuhm.
Sa lammutama ära tule
mu vangitorni, meeles uhm.
See voodav, juhm
raev las mus endas käärdub alla.
Ehk andestad siis ka mu vägivalla.

tõlkinud Ellen Niit

János Pilinszky (1921-1981)

APOKRÜÜF

1

Sest siis olen ma kõigist maha jäetud.

Eraldi jääb taevaste, eraldi
maailma päramiste soppide
ning eraldi koerakuutide vaikus.
Pagev linnuparv pilvepiiril.
Ja näha saame tõusvat päikest,
tumma kui hullumeelse pupill,
valvsat kui vaaniv metsloom.

Ent pagenduses unetult väherdes,
magamata ööde vaevas
otsekui ööhinguses sahisev puukroon
ma sosistan:

Kas tunnete aastate kulgu,
ajajälgi sõtkutud kamaral?
Mõistate kaduvuse kortse,
kombite mu mõhnalist käeselga?
Ja kas teate orbuse nime?
Või teate, missugune valu
tallab siin igavest pimedust
lõhenenud kapjadel, paakunud jalgadel?
Ööd, külma, poriauku,
viltu väänduvat vangipead
kas näete, kahmetanud molde,
maailma süvimat tuska kas tajute?

Päike tõuseb. Mustad oksaraod
taeva infrapunases vihas.

Nii asun teele. Hukuga silmitsi
sammub inimene, hääletult.
Tal pole muud kui ta vari.
Ja kepp. Ja vangiürp.

2

Siis selleks olen käima õppinud! Nende
hiliste, kibedate sammude pärast.
Eks ükskord jõua ka õhtu, seejärel
külgekivistuva kõntsaga öö, ja suletud laugude all
jätkub üha see minek, voorib palavikuseid
puukidurikke, äbaraid oksavitsu.
Virub lehthaaval mööda kogu metsatukk.
Kunagi oli siin paradiis.
Poolunes uuenev valuvahk:
kuulen puuhiiglaste koha!

Koju tahtsin, koju jõuda lõpuks,
nii nagu temagi seal Piiblis.
Mu õudne vari õue peal.
Väsinud vaikus, hallpäised vanemad kambris.
Juba nad kiirustavadki vastu, vaesekesed,
rõkatades, pisarsilmi kaelustades.
Põline kord jälle jalule seatud.
Toetan küünarnukid tuulistele tähtedele –

Oh saaksin viivukski kõnelda sinuga,
keda nii olen armastanud! Aastad on läinud,
ent veel pole ma lakanud hoidmast,
nuuksatamast lapse kombel planguprakku
seda järjest hapramaks kuluvat lootust,
et tulen tagasi ja leian sind üles.

Su lähedus tuikab mul kurgus.
Olen sest hirmul kui metsloom.

Sinu sõnul, inimkeeli ma ei kõnele.
Aga on ometi linnud, kes
meeleheitlikult põgenevad ülal
taeva all, tulise taeva all.
Hõõguval väljal riburida raudsed ribid.
Liikumatult põlevad puurid.

Ei mõista ma inimkõnet,
ei räägi ma sinu keelt.
Kodumaatum mu sõna on sõnast!
Ega olegi mul sõnu.
Nende koletu koorem
vajub kaela õhuvallast,
vaid torni kehas umiseb hääl.

Sind pole mitte kusagil. Kui tühi on maailm.
Üks aiatool. Üks väljaunustatud välivoodi.
Teravate kivide vahel ragiseb mu vari.
Väsinud olen. Jäik tüügas maakamaras.

3

Jumal ju näeb, et seisan päikese käes.
Näeb mu varju kividel, plangul.
Näeb mu varju hingetult seismas
õhuta surutõrres.

Seks ajaks olen ise juba nagu kivi;
surnud kurd, siiruviiruline kriipseldus,
suur pihutäis puru
seks ajaks iga inimlooma palg.

Ja pisarate asemel nägudel vaod,
nõrguvad, allanõrisevad tühjad kraavid.

tõlkinud Tiiu Kokla

János Pilinszky (1921-1981)

NELIK

Magavad naelad jääkülmas liivas.
Plakatiüksilduses liguvad ööd.
Koridori jätsid põlema tule.
Täna siis tehakse tihutööd.

tõlkinud Tiiu Kokla

Ágnes Nemes Nagy (1922-1991)

JANU

Mis kostaksin. Mu suu ei leia sõnu:
su järele on ütlemata janu.
– Kui oleks lihasööja taim ma,
sind neelaks endasse, enne kui aimad.
Saaks omaks sinu jahe, tõmmu nahk,
su käte puudutuse hellusvahk,
mis ometigi igal viimsel hetkel
lahtub leigusse, kui olnuks huviretkel.
Su kaisutus mind taevastesse viib,
su juuksesalk on nagu kotka tiib,
mis helkides kord laugleb, heljutab,
kord tuhinal meid sapsib, peljutab.
Sind jooksin üha, sinu hõrku ihu
kui viirukit ja mirri, tapvat kihu,
su lõhna hullutavat maagiat,
salveina eeterlikult vaagivat.
Nii kõike sinust, sinu kerget hinge
(lampioonina su pea kohal ringlev)
ma enesesse sõõman ahnes vihas,
kui oleks lihasööja taim mu iha.
– Et nõnda? Mida veel? Ma olen pettund.
Sa armastad mind, mina sind. Kui lootusetu.

tõlkinud Tiiu Kokla

László Nagy (1925-1987)

TULI

Tuli
sina imeväärne,
leegitsev, tähetunglane
kuni surmani vedurit küta,
kihuta tagant, et mustav üksindus
talle taagaks ei muutuks,
tuli
sina imeväärne,
õhin ja tiivustus, pärinev kõiksusest,
õitsele linnus löö veritsevas,
saatust et seletaks, ära põleta,
ei mitte tuhaks ta hõõguvad luud,
vaid äratussõna ootel,
tuli
sina imeväärne,
jääliustikes võidurõõmutsev,
ära salli, et nõdraks me
üksteise järel muutuks,
hingelt sammalhabemeks,
hüübides näilises arukuses,
seal kus on kaup ja äraandlikkus koos,
riietu võluri-purpurisse,
vii ära igavesse keelatusse,
punasele tantsupeole jäämägede kohal,
nooruse kuningas,
tuli!

tõlkinud Ene Õunas-Asu

László Nagy (1925-1987)

KES VIIB ARMASTUSE

Kui otsa mu eksistents lõplikult saand,
kes siis ritsik-viiulit palveldab?
Härmatand oksal kes läidab leegi,
vikerkaarele kas tõstab keegi?
Niiduks laugund kalmul kivi-
puusi kes nuttes süleleb?
Kes müüri sees voogavaid
juukseid ja sooni silitab?
Kes luhtunud lootusile püstitab
needustest katedraali?
Kui otsa mu eksistents lõplikult saand:
kes raisakulli siis peletab!
Ja kes viib oma hambus veel
Armastuse üle vee!

tõlkinud Ene Õunas-Asu

Gyula Illyés (1902-1983)

BARTÓK

„Dissonants“? – Jah! Kui häirib neid,
see, mis tööstib meid!
Jah! Kukkunud
klaasi kärgatavat
needmist, sae alla surutud
viilide kiljatavat
oiet õpib viiuldaja
poogen ja laulja kurk – pole rahu ja selgust vaja
kullas ja karras, kristallis,
kinnises kontserdihallis,
kui südamed süngust ei salli!

„Dissonants“? – Jah! Kui häirib neid,
see, mis tööstib meid,
et „rahval“ hing on sees,
et „rahvas“ elab veel
häält tehes! Kasvõi kokku hõõrutava
raua ja kivi mana
variatsioone pillidele
või oma häälekurdudele,
kui nii saab tunnistada enesele
olemise enda karmi tõtt ta,
sest just see „dissonants“,
põrgukära summutav sõjatants,
meie kõrva
harmooniaks kõlbab!

Sest just see oie rõkkab
– sada kaunist laulu maha tõmbab –
saatusele, et maailmal pole varsti võtta

kuskilt harmooniat, korda ja tõtt ka,
kui rahvas taas uhkelt häält ei tõsta!

Karm ja kõhetu muusik, truu madjar
(paljude jaoks olid „kurikuulus“),
oli see seadus, et just selle maa
rahva hinge põhja sa laskusid
ja läkitasid sealt läbi kitsa šahti
kõnetoru oma hüüatuse üles
suurde saali, mis on nii külm ja kõle,
mille lühtriteks on taevatähed?

Mu leina solvab see, kes kerglast tröösti
topib mu kõrva;
ema on surnud – hüvastijätuks
kupleeviis ei kõlba;
kodud said hukka – kes neid taga nutaks
leierkastilooga?
Kas on lootus veel alles meie hõimus? –
kui see teeb muret, mõistus tummalt heitleb,
hakka looma,
ütle, metsik, morn, „agressiivne“ meister,
et meil on – siiski! – põhjus
elada ja loota!

Ning õigus
– oleme ju surelikud eluandjad –
vaadata, mis meid ees ootab,
nagunii ei saa me talle vastu panna.
Sest häda kinni kattes häda kasvab.
Meil kaeti kõrvad kinni, seoti silmad,
kuid keegi enam eal ei saa neid katta,
kui tuulekeeris laastab maad ja ilma,
ja kurta: jäime teie abist ilma!

Au sulle: sina suudad lahti kista
ja paljastada nõnda selgelt, lihtsalt
hea, kurja, vooruse ja patu kolded –
sa kasvatad meid,
kui võrdne võrdset oma kõnes kohtled.
See – lohutab meid!
See jutt on erinev!
Inimlik, võltsimata!
See annab jõudu kõige karmimaks ka:
meele heitmiseks.

Tänu selle eest,
jõu eest võiduni jõudmiseks
põrgu põhjaski.
Näe, see on lõpp, mis viib edasi.
Näe, kes kaunilt ütleb välja paha,
annab selle andeks, jätab maha.
Näe, suure vaimu vastus olemisele on see,
et tema, kunstnik, pidi eluteel
põrgut kannatama.
Sest oleme kogenud asju, mille väljendaja
pole sõnavara.

Ainult Picasso kahe ninaga neitsikud
ja kuuejalgsed täkud oleksid hirmuga
suutnud selle ära oiata, metsikult
traavides välja hirnuda,
mida oleme talunud meie, inimesed,
mida ei mõista see, kel puuduvad kogemused,
mille kohta ei ole sõnu, vist ei tule ka,
ainult muusika, muusika nagu teie teosed,
eeskujulik suur kaksikute paar,
ainult muusika, ainult muusika,
mis kerkib šahtidest kuumimalt,
„rahva homsest laulust“ unistav,
selle võitu ette kuulutav,

nii vabastav, et vangla müürid eest
kui vaja, maani maha purustab,
siin maal tõotatud õndsuse eest
pühadust teotades palvetav,
altareid lõhkudes ohverdav,
haavates tervist parandav,
oma kuulajad truuimad
elusalt paremasse maailma tõstev muusika –

Tööta, tubli tohter; uinutamatult,
muusika sõrmedega peenelt
me hinge puutudes ikka seda kohta katsud,
mis valutab kõige rohkem,
ja kui erilist, õnnistavat salvi sa pakud
sellega, et sa ohke,
mis meis nutma puhkeks,
aga ei saa, meie asemel uhkelt
– oleme ju sündinud südametummusse –
helistad välja oma närvikeeltel!

tõlkinud Sander Liivak

Lajos Áprily (1887-1967)

HULKUR MÕTLEB SURMALE

Issand, talv tunginud on sinu templisse.
Ma seisin su raudsete piirete sees
ja vaatasin imestuses sinu suurt valgust,
mis langes mu keppi hoidvale käele.
Rahvas põlvitas, üksi mina seisin,
kuulates, kuis sinu preester rääkis:
„Seesinast maailma pead sa ära põlgama
ja ihualasti tema maha jätma –“

Mu Issand, see ei või olla sinu tahtmine.

Ma tean, et su maa suurest ulatusest
on minu osaks üks sinu koobas,
ja vappub ka see, kui su tormiraju möirg
uhab kõrgete tammede latvu.
Ent kui tuleb su kevad, on mets minu oma,
ja mets on minu vastu hea: annab süüa,
su lindude lauluga äratab mind varahommikul
ja õhtul vudib mu urgu su siil.
Valdjas, suvi ju sügisel langenud lehtedega
kuni uue sügiseni matab maha kõik minu mured:
paljajalu ma kõnnin sinu kastemärjal aasal
ja sinu päevapaiste kosutab mu rinda.
Ning kui rännule kihutab mind rahutus
ja rõõmsal vulinal tõtleb mu kõrval su oja –
siis hõiskel ma tervitan sinu sinavat taevakoda
ja lasen vilet, ja sa kuulad mind, mu Issand.

Mu rohelisel laual metsa annid mu söök,
ehkki kodukolde kutset ei kuma,
kuid ütle, kas on olnud sinu kaunis maailm
iial nii ülenisti kellegi oma, nagu on minule?

Kui peab lahkuma, võin hoobilt heita õlult
oma näruse kuue,
ega jää mulle rihmaribagi kuskile.
Mu Issand, ma ei suuda sinu ilma põlata,
kuid asun teele, siis kui sa seda soovid,
sinu sõna järgi: täiesti alasti.

tõlkinud Tiiu Kokla

Zoltán Jékely (1913-1982)

UUELE AASTATUHANDELE

Meid kahetuhandel ei ole enam siin,
uus aastatuhat otsib meid siit asjata,
eks lebame siis mullas, taevas hõljub hing,
seal tiirutavad veidrad masinad.
On maja, kus me sündisime, lõhutud
kui Taban-linn. Me tool ja voodi põlenud,
me raamatud käes vääritute kadunud -
me kujutised kuhu nõnda sattunud?
Ka teedel uued jalatsid nüüd kriuksuvad
ja uued neiud riietatud teisiti.
Me uni on siis sügavam ja magusam,
pitseeritud kui vana veini hing on nii.
Kui pendel aeglane siis taevas seal
on päike pendeldamas aega möödunut,
me magame siis ilma teise ääre peal
kui pika luuga inka kivvi keeratu.

tõlkinud Arvo Valton

Domokos Szilágyi (1938-1976)

MÄED, PUUD, ROHUKÕRRED

My *heart's in the Highlands, my heart isn't here,*
My heart's in the Highlands, a-chasing the deer,
Chasing the wild deer, and following the roe,
My heart's in the Highlands, wherever I go.
(Burns)

Mäed, puud, rohukõrred, oksad, haljas maa ja sini-
taevas,
mu hingesugulased armsad, mälestusis näen teid hel-
lalt noogutamas,
mälestusist rambeks lõtvub ihu, metsad, salarajad
hundilõhnased,
lehtsed onnid, taevavõlvi täitvad lehispilved, kinni-
silmsed rohetunnelid;
siin supleb väsimus ja leiab karastust, kus uitab
kangekaelne vaikus,
siin uitsin mina metsa mööda, vestes jalajälgedest
vaid iitsatusemärke,
õhkõrna muusikat, heljuvat meelehead muigelsuiste
puude alla;
päikse veri voolas, justkui lastud hirve piina välja
kisendades,
päikse veri voolas, kõiksuspoja valgusmüha minu üle
valgus,
ootus kikitas mu südamel kui oksa otsal orav,
kui haralised täheliiliad öö harjal –
ripsmete peidus silmad, päevavalgest tardel –,
ootus, et võiksin veerida te lootuslilletähti
ja et minusse te hõngaksite kõiksuselist väge, te
mäed, puud ja rohukõrred.

Mäed, puud, rohukõrred, oksad, haljas maa ja sinitaevas,
mu hingesugulased armsad, mälestusis näen teid hellalt noogutamas,
hellalt – teie olete headus, usaldavalt – teie olete vaikus,
mu parem mina teis end ära tunneb;
teie olete rahu: õhk, et hingata saaks inimkond,
teie olete relv, miska ennast kaitsta, kui kummitama tuleb surm,
teie saadate meid ergavaisse kõrgustesse, et harjuksid me aju,
silmad lõpmatusega,
teie tõttu, teie nimel surm meiega on kannatlik;
osoonirikas rohelus ja allikad, te metsatulukesed,
teid olen kutsunud ja kutsun-loitsin aitama, meelt ülendama;
kui sõrmeotstest haihtub tahe, silmist sära upub tuhmi tolmu,
teie elustate taas, te külluslikud, kuhtuvagi lootuse,
teilt näppan siis nii sõna, muusika kui mõtte, südame,
teilt, ikka teilt, te mäed, metsad, puud ja rohukõrred!

Mäed, puud, rohukõrred, oksad, haljas maa ja sinitaevas,
mu hingesugulased, teid olen kutsunud ja kutsun-loitsin aitama, meelt ülendama;
te siugjad kaljud, uljaspead, te pilveronijad, te julgustajad,
tuules tantsisklevad põõsalapsed, mõtlikud, täiskasvand männid,
kepsutlevad ojad, rõõmutoojad, naisesuudlusena uueksloojad,
häbelikud välud, puhkust andvad, armastusena uut sündi kandvad,

te õndsa õnne vanemad, oo taguge mus terashelkjat tahet –
kuis paitav käsi, pehme säng, tark aru, kelle poole
võid igal ajal pöörduda,
kes iial sind ei jäta, kes põhjendab ja toetab
kindlusega, nõuga,
kuis embav armsam, vaigistab kes valu, või kaitsev süli, kuhu peita pea,
kes kinnitab, et ilus on see võitlus, ilus inimelu,
Kes lööbki, et sind karastada, kes hõõgvel hoiab võitlustuld,
kes sulle truu, et sinagi truuks jääksid, jääksid
arusaajaks, tasakaalukaks –
ma tänan teid, te mäed ja metsad, lehikud ja kaljud,
puud, rohukõrred.

tõlkinud Tiiu Kokla

István Kormos (1923-1977)

VALGE LILL

Valge lill paduvihmas õielehti poetab
kaaren-tuul kalliskivilombis sulgi leotab
kaunid haljasjuuksed lahti palmib maisitõlvik ning
lendu läheb selles õielehepadus särav härmalõng

Valge lill su käes on põrmuks pudenemas liilia
su põrmuks pudenevast pihust võpatab see liilia
ja põrmuks pudenevas paduvihmas langeb õieleht
sa kadusid kui ingli muusika me seas kes olid

tõlkinud Ene Õunas-Asu

Sándor Weöres (1913-1989)

HALDJAS

Lilleke, Lilleke tantsib,
ümber tal istuvad inglid,
tirtsuväed viiulit saevad,
konnaväed puhuvad pilli.

Lilleke, Lilleke mängib,
põrsale tiivad ta võlub,
istub tal selga ja paitab,
lennutab, naerda siis rõkkab.

Lilleke, Lilleke töötab,
koidiku-udust teeb lossi,
saalides palju on võõraid,
maahaldja tütred ja poisid.

Lilleke, Lilleke väsib,
puhkab kesk punaseid marju,
kaks tigu tema und valvab,
suikumist lehtede varjus.

tõlkinud Lea Kreinin

Sándor Weöres (1913-1989)

VALSE TRISTE

Õhtu on hiline, jahe.
Viinaväät värahtab vahel.
Laulud viinamäel vaibund.
Korjajad tuppa taibund.
Kirikumägi udus,
torni pronksmunagi kadus
silmist, ja vihmased iilid
pühivad põldude piirid.
Suvised laulud vaibund,
vanaksed tuppa taibund,
õues vaid, varjude vahel,
krabiseb põõsaste ahel.
Inimsüda, see kulub.
Suvede sündmustik unub.
Mis oli äsja, mis ammu?
Mälestus aeglustab sammu.
Punane palavik puudel.
Piigadel nutt silmis-suudel.
Huulte eredad moonid
külm tund sinakaks toonib.
Ükskõik, mis äsja, mis ammu,
mälestus närvutab rammu,
inimsüda, see kulub,
suvede sündmustik unub.
Naksumas puuokste tapid.
Raksumas sügise krapid.
Härmatand ploomide rahe.
Õhtu hiline, jahe.

tõlkinud Paul-Eerik Rummo

Ferenc Juhász (1928-)

ÕHTUPALVE

Sa luba mulle mõni aasta veel,
tumm, ahne jumal – Loodus vägine,
eelaimus, udu-liha, saladus,
usk-leek ja ind ja olend-kannatus.

Veel enne kui kord lõpeb elu mul.
Mu truudus magnetina kinnitub
kui suudlus. Vaatan kuppelprismadest
kui sinivaapa kärbsed klaasidest.

Sest elada, jah hästi elada!
Kui jõgi läbi maade voolata,
kui rohi kirgastunult kasvada,
laus silme all meil haljalt sirguda.

Kui janu karjuda ja halada,
kui valgus ähkida ja puhkida
me puude sarvilistel akendel -
seal tsellofaanist tuul ju käratseb.

Sa luba mulle mõni aasta veel,
mu Jumal, peidus kes mu südames:
las laul mul jääda lehvima,
mu eepos, mõistus ja mu pohmakas.

Vaid mõni väike lihtne luuletus,
mis võluilmast mulle saadetud,
mil igal päeval ongi pühapäev,
mis elu imetabasena näeb.

Ma üsna paljut olen palunud:
küll ilmavalu, pattu, kannatust
ja aega tapvat ajalugu kah,
ei hirmu, aga palavikku jah.

Veel tuld ja jääd ja tähe põkkumist
Ja musta kirge, vere käärimist
Ja surmanigi kestvat armastust
Ja ihu suguvõime vägevust.

Sest elu tegemisi tähendab,
just olulist ja mitte tühja tuluta!
Teen katust majale kui vajadust,
seejärel ootan oma kalmistut.
Mul mulda tuleb minna nagunii,
mind meri võtab, kannab edasi
kui vana laeva lained tohutud,
kui allveelaeva, pommist tabatut.

Mu allveelaev on puusärk laudadest.
On seekord laskumine viimane.
Mu kohal Kosmos õitseb ladusalt
ja ilmahaual kargleb ritsikas.

tõlkinud Arvo Valton

Sándor Kányádi (1929-)

KEEGI KÕNNIB PUUDE LADVUS

keegi kõnnib puude ladvus
läidab ja kustutab su tähe
ei pelga vaid see kellel kadus
viimne kui lootusesäde

mina pelgan ikka veel loodan
see alaline halemeel
see osavõtt kartlikult hooldav
on saatnud mind senisel teel

keegi kõnnib puude ladvus
kas siis kui irdun ja langen
kas siis veel ta kas läidab mu
tulest uue tähevalge

või pressib kokku ehk mindki
üksiti mustavaks tuumaks
nii et ei vilguks mu hingki
vasttärkavas tähehuumas

keegi kõnnib puude ladvus
ütlevad Looja ta vägi
ütlevad see on see lootus
ütlevad hirm kes sind nägi

tõlkinud Tiiu Kokla

Ottó Orbán (1936-2002)

VANITATUM VANITAS

Siin nüüd see värss, su värsi teisik,
üks verel närv, oo Kölcsey,
agoonias et kord veel näitaks keelt –
sest ilmaaegu uus meil sajand,
kui ikka endine on alandus
ja sünk me peade kohal taevas,
see vägev seebimull.

Utoopiad ja revolutsioonid,
ojadena voolav veri.
„Kogu võim rahvale!“,
ja tulebki uus timukas, uus pealik.
Hea asi kisub kiiva, kui ka võidab,
ja sõnavahtu pritsib kui sooja hobusekust,
ja tuleriidale viib usk –
ei anna valgustust, vaid üksnes pimestust.

Ringiratast, ringi, ringi,
üha ringi see maailm käib,
kui ettepoole vaatab, peeglisse näeb,
kui miskit plaanitseb, siis kondab tuntud teel.
Mis uut saaks sündida ses värgis?
Inimene inimesele on hunt –
ei uut, vaid uus variant
see sulle, timukas, ja sulle, ohver.

Seadus, õiguskord ja õiglus
pole muud kui muinasjutt,
kõrgemad huvid, alatumad võtted,
ei hooli keda kuraditki ükski neist.

Ka vabadus on omamoodi kaval,
iga ava ees tal riiv,
laiu võimalusi piirab:
tappa võid, kuid mitte nii ...

Musta tühjuse küpressioks,
puhub tähtede vahel tuul.
Tühisuste tühisus, vaimunärimine,
et luulesõnas räägib keel;
veel köidab meeli fiksidee,
et ilma temata läeks kaotsi
see elusana kehklev õlest nukk.
Löö käega, ja astu aga edasi!

tõlkinud Tiiu Kokla

Imre Oravecz (1943-)

SOBIV PÄEV

Öösel langes neitsilik lumi
kui õhuke loor vana määrdunu peale –
ei tahaks seda pühkida ära,

pakane on järele andnud, õhk on puhas,
Päike ei kõrveta,
aga on valgem kui eile,
sest hall udu on tõusnud kõrgemale
ja org paistab jälle kätte,

ei lähedal ega kaugel ole kedagi,
ei ümbruses ega teel,
ei puuröövleid ega möödujaid –
kogu ilm oleks kui välja surnud,

vaid linnumaja ümber on liikumist,
kaks tihast nokivad visalt
päevalilleseemneid,

avan ettevaatlikult ukse,
et kolinat mitte tekitada –
kallim magab veel,

koerad on rõõmsad
alati, kui õue lähen,
tahavad minuga mängida,

sooritan oma rutiinseid tegemisi,
kõnnin avaruses edasi-tagasi,
tunnen end kergena, vabana,

just sellisel päeval sooviksin surra.

tõlkinud Arvo Valton

Dezső Tandori (1938-)

REPLIIK HAMLETILE

– nii erakordseks teha võib vaid
mõttevaegus. Iga lähenemiskatse
on juba iseenesestki põgus: mõõtkava,
mille ikka iseenda
heitlikkus loob; säherdune vile,
mis üksnes oma viisi kuuldavale toob –
Oo ebel andumus,
oo sina, keda ainumaski läbisõelumata ajakübe
tabab surmavalt –

tõlkinud Tiiu Kokla

György Petri (1943-2000)

ÕNGE OTSA TORGATUD, ISSAND

Olen õnge otsa torgatud, oh issand.
Kakskümmend kuus aastat
pöörlen ja väänlen
kalu meelitades ligi, aga ikka
pole õngenöör pingule tõmbunud.
Nähtavasti
pole siin jões neid kalu.
Aga kui sa ikkagi loodad,
vali uus uss.
Tore oleks olla
sinu poolt valitud,
Aga nüüd ma tahaksin juba
roomata päikese kätte kuivama.

tõlkinud Arvo Valton

Ottó Tolnai (1940-)

PILINSZKY NOVI-SADIS

Nüüd ei saa ma enam üldse kirjutada
luuletust (kuigi proovisin mitu korda
ja hiljem proovin veel mitu korda
nagu bèni joonistas bartòkit viini vaksalis
vormides ilusat hõbedast pead)
sellest kui jànos pilinsky oli novi-sadis
(ta oli kord ka enne seda siin merele minnes
katoliiklikus hoovis
kirjutas siis dubrovnikust
et linn on halastuse tulemus
kes oleks arvanud et sellel end müüriga
kui mantliga ümbritsenud linnal
tuleb veel vajadus muuta oma uhke mantel
ajaloo räpaseks kulissiks)
sellest kui jànos pilinsky oli novi-sadis
tirpanovi (ei tea kes see on) töölisülikoolis
tuli ta mu juurde ja tänas et kui ma esitasin
lae lähedal apokrüüfi
(nagu babits rääkis)
sai ta hoida mu habemest kinni
sest kui ta poleks hoidnud ütles
oleks ta kukkunud väikesele pinnulisele lavale
mis oli kui koerakuut
põiki üles raskelt hingeldades
ma istusin täiesti juhuslikult esimeses reas
vist selleks et saal ei näiks nii tühi
kirillitsas oli plakatile kirjutatud
ilusaid tähti aga mind hoiatati
et jànos on seal plakatil
aga mitte loeng arvust pii

kuid ma tundsin tõepoolest et ta kas kukub
põiki üle klaaspalati pinnulise nurga
või lendab poolpõiki
bambusehitisel oleva linnu pähe
kuid ma ei arvanud et ta hoiab mind habemest
nagu ütles tugevasti kahe käega
vaatasin ta peeni käsi mis teate kui selle
tõstnuksid üles mu väsinud käed enda ette
vastus selle tulemusel
(sest paljud olid haaranud sellest kinni
sinkole meeldis sikutada)
pisut kohmakamalt kukkus välja kui oleksin
soovinud
(mina tahtsin nutta)
tähendab muul ajal ripub mu habe ka
teiste teenistuses nagu trammi
räsitud ja võidunud käepide
siis tuli làszlò nagy sisistades
(tal oli nöbinina nagu pilinszkylgi)
lõi oma kepiga linna vapi puruks
ja tuli must soldat
(tuli näed siia
kaitsevärvi soldat
paik ise oli must auk lasuurses raamis)
kord me juba kohtusime pariisis
rääkis pärast õhtusöögi ajal
tundsin seal niiskust porte-des-lilas
(see on ka mu lemmikfilmi nimi
seal oli palju araablasi
nagu daniel kiss oleks öelnud
jugoslaavlasi ja teisi ungarlasi)
elasin seal hiljem kuude kaupa nagu teie juures
imestunult küsis jànos lilla peale karjudes
seal (celan elas allpool tänaval kui mitte poincare
avenüül
pilinsky ei tundnud celani oli sõber cioraniga)

seal majas oli isegi kivi mäda
ja ööd ei veetnud ta enam lillaga
vaid ultraviollaga kõik tuled süttisid
ehmunult neljakümnekraadise palavikuga
suundusin ma särgiväel selle valguse poole
(töökojas öeldi mulle et nemad süütasidki tule
äsja olid pakkinud trükitud raamatuid)
hüvasti jättes ütles ta veel midagi
(doktor bori vaidles taamal darvasiga
karjus et ronigu välja vene tagumikust
ja oli mingi duell belgradis ja muidugi
pestis jätkati) ütles midagi
et kollaste autode räsitud ja võidunud käepidemed
on talumatult üksildased
et ootavad kalvini platsil üllö tänava juures
ootavad poovad end nende otsa
vaatasin ta peenikest lõtva kaela
ja mõni aasta hiljem ühel öösel
märkasin tõepoolest tühjas kollases trammis
et võidunud rihma otsas rippus
pilinsky ilus hõbedane pea
püüdsin takso ütlesin lõikame neile järele
gangsteritega mestis ma ei tööta ütles ta kurjalt
ja andis gaasi
mina gaasin gaasiga vastikut (gangsterit) millal tahes.

tõlkinud Arvo Valton

András Ferenc Kovács (1959-)

LÜÜRILINE EPILOOG BABITSILE

Anun sind, Mihaly Babits, aita!
Veel, nagu senini paljusid kordi,
Kui mu kurgus pitsitab, kui ahistab see,
Et kirjutamiseks laisk, võimetu
Olen, ja vahest ei suudagi enam iial -
Ega ole suutnudki, see paneb mu võbisema,
Läheb kui tuul läbi puu, ning ma lõdisen juba
Kui külmast võetu, linnutute
Okste vahel tähed, kui palju piina,
Kui palju hädasid tiirleb, kui palju sõlmesid seob,
Tõukab üksindusse, ja kui äraütlemata palju
Neid eksleb halvatud kehas, liikmetes,
Meie jäigas tões, kui meid kõiki
Iseenda hooleks jäetakse:
Vaesub sõna ja keel kui takistub,
Kui hääletus rebeneb, matab,
Ja kui palju kurte... Ei anna märku. Mihaly Babits,
Sina suudaksid mõista, aita mind!
Mu varsaeast saati oled ju minuga, nagu täiesti
Mina ise, sina salapärane Meister!
Sellest alates sinult ja tänu sinule toovad uudiseid
Paljud raamatud, ja sinust kõneleb
Täna nüüd seegi, kes su vastu kord nurises, sind laitis
Barbari kombel, sest rõhub

Raske taiduristiil – kõva kui kivi, kes klassik
Sünge kuju!...Ja vana külmatõbi
Ei ole mäss ja ohver pole mõistetav
Poeedi-poos!... Ülespuhutud

Askeedi mask, Sundidee sai Ilust, tüütasid
Hüved ja kuld, karmi ülemvõimu
Mängimine, midagi ei maksa: ametlik, rikkalik
Teadus – vorm! Pim-pa-pamm.
Ja krutskid. Ja nii edasi. Aita, Õpetaja Babits!
Lase veel oma vaimul
Välkuda uppuva saare kohal!
Lase taas, Prospero,
Valeõpetuse jüngril, tallalakkujal, metslasel
Piiluda seda, mida ei tohi,
On ju nähtamatu ning mitteõpitav aines:
Hajakujutelmadest kergem.
Tormilehitsetav näidiste kogu, et kes oleme,
Miks oleme, kuidas ja kelleks me saame,

Nagu kaljurüngas ja liblika kaal, kui ta õnnelikuna
lendleb, häärib, kõrgusse tõuseb!
Maailma armastus kutsub, vibreerib ja kaugele
ülevasse
Alandlikkusesse kannab,
Kuid ometi maa peale tagasi ihkab, nagu inglite
Lõputud hulgad;
Sest on ihagi kannatus – inimene aga nii
Isekalt isetu,
Ohjes, pime ja pingul nagu
Vanakreeka tragöödiate rikutud meetrika;
Ja ridades peidus saatus: leitud roll!
Paneb muigama, vaimustab,
Voolab me poole...Aita, Mihaly Babits!
Ootamatult saabus meheiga,
Kus taevaste teede valgustelg udusse hajub
Vingudes katki kliriseb
Kõige ja eimillegi vahel. Sina vaid tead,
Kui kergesti purunev masinavärk
Hing on ja milline õhuline vennike
On luuletaja, kui ta vaikuse

Äärele astub, alla kukub, nuutsudes itkeb,
Nõnda on asjad ja meie teod.
Ära loobu millestki! Ära jää rahule!
Nunquam revertar! Mu Meister,
Aita! Sina kõike juba tead, sealpool kõike oled,
Sealpool vormi, sealpool vormitust oled -
Luba mul asuda teele ja andesta, Mihaly Babits,
Mu Peremees, et sind sinatan,
Nõnda kui almuse palujad teineteist, Joonas Jumalat,
Nagu vaid pühakuid tohib.

tõlginud Ene Õunas-Asu

Lajos Parti Nagy (1953-)

MÄLESTUSSAMMAS

Kui pastlad, mis ei ole kivil astund,
nii liikumatu ega hooldatud,
kõik harjastes ja jalad taevast vastu,
mis paljad, parkund haigla loojangul.
Ausambaks keha, jalad parem-vasem
Ja voodi, kortsund linad, tilguti,
kõik surma manused ja jahtund ase,
veel tuuletõmbus teispool olemist,
see hõljutab ka katkend juukseid peas siis,
on küüned kammipiides hingamas,
kui edasi nad kasvama seal peaksid,
kus sile Lethe rõngaid moodustab,
see voolab, tema seguneb ent ühte
ja libiseb kui seep üks taevais tühjes.

tõlkinud Arvo Valton